

VICTOR TAKI

RUSIA ȘI ȚĂRILE ROMÂNE

Imperiu, elite și reforme
între 1812 și 1834

CORINT
ISTORIE

Capitolul 5

Regulamentele Organice și politica orientală a Rusiei

Pacea de la Adrianopol a deschis o perioadă de reforme politice, care au structurat relațiile dintre elitele Principatelor și Imperiul Rus pentru deceniile următoare. Odată cu sfârșitul războiului, autoritățile provizorii ruse au putut trece dincolo de obiectivul îngust de a asigura suficiente provizii pentru armată și s-au concentrat pe transformarea instituțională a Principatelor. De asemenea, încheierea păcii și retragerea grosului armatei în Rusia au permis concentrarea întregului control civil și militar (asupra corpului de ocupație rămas) în mâinile unei singure persoane, care reprezenta autoritatea țarului. Cel care a insistat asupra acestui aranjament a fost generalul-locotenent Pavel Dmitrievici Kiseleff, înlocuitorul lui Jeltuhin ca președinte plenipotențiar al Divanurilor în octombrie 1829¹. Influența personală a lui Kiseleff asupra politicii imperiale ruse în Moldova și în Țara Românească în prima jumătate a secolului al XIX-lea necesită o scurtă trecere în revistă a trecutului său².

Kiseleff provenea din vechea familie nobilă a guberniei Tula și era legat de aristocrația rusă (mama lui era prințesa

Urusova). Legăturile de familie și o educație bună l-au ajutat pe Kiseleff să-și construiască o carieră de succes în armată. Veteran al Războiului din 1812, a participat la campaniile ulterioare împotriva lui Napoleon și a devenit aghiotant al țarului Alexandru I la vârsta de 26 de ani. În 1815 Kiseleff a fost transferat la cartierul general al Armatei a 2-a, staționat în vestul Ucrainei și în Basarabia³. În această perioadă, a inspectat situația din Basarabia, iar raportul său către Alexandru I despre abuzurile din administrația locală a fost unul dintre factorii care au dus la numirea lui A.N. Bahmetiev ca vicerege al Basarabiei⁴.

În 1821, Kiseleff s-a căsătorit cu sora soției lui Bahmetiev, Sofia Potoțkaia, ceea ce l-a făcut latifundiar în gubernia Kiev. În timpul revoltei grecești, Kiseleff și-a trimis subordonatul și viitorul lider decembrist, colonelul Pavel Pestel, în Basarabia, pentru a superviza situația din provincie și din Principatul vecin. În calitate de șef de stat-major al Armatei a 2-a în anii '20, Kiseleff a adunat tot felul de informații despre Principate și, la un moment dat, chiar intenționa să scrie o istorie a acestor provincii. În paralel cu aceste preocupări, a invitat mai mulți ofițeri ai Armatei a 2-a să lucreze la istoria războaielor ruso-otomane⁵.

Asocierea lui Kiseleff cu liderii decembriști din Basarabia și din Ucraina și posibilele sale cunoștințe despre conspirație nu i-au afectat în mod direct cariera. În același timp, n-a avut ocazia să-și demonstreze talentele în timpul războiului ruso-otoman din 1828 și 1829, în care a activat mai întâi ca șef al statului-major al comandantului rus P.H. Vitgenstein, iar apoi în calitate de comandant al rezervelor rusești staționate în Principate. Oarecum nemulțumit, Kiseleff a intenționat inițial să refuze oferta țarului Nicolae I de a conduce autoritățile ruse de ocupație și a acceptat

funcția de președinte plenipotențiar numai la insistențele comandantului suprem Ivan Ivanovici Diebici⁶. Totuși, Kiseleff și-a condiționat acceptarea acestei funcții de consimțământul țarului ca autoritatea civilă și militară supremă în Principate să fie concentrată în mâinile sale. Nici predecesorii săi, Pahlen și Jeltuhin, nici senatorii-președinți ai Divanurilor din perioada 1808–1812 nu se bucuraseră de o autonomie comparabilă.

Ziua sosirii lui Kiseleff la București (14 noiembrie 1829) a fost marcată de producerea unui cutremur, care a prefigurat transformările radicale ulterioare din viața politică a Principatelor.

Când a devenit președinte plenipotențiar, Kiseleff avea puțină experiență directă în administrația publică. Cu toate acestea, numirea unui alt militar pentru a activa într-un rol esențialmente administrativ nu era neapărat metoda pentru a ajunge la un dezastru în relațiile publice, așa cum ar putea sugera cazul predecesorului său, Jeltuhin⁷. La acea vreme, armata rusă nu producea doar adepți rigizi ai disciplinei, ci și unele dintre elementele mai bine educate și mai capabile ale societății ruse. La începutul secolului al XIX-lea, serviciul militar nu era încă o activitate strict profesională, așa cum va fi cazul veacului următor. În ciuda semnelor timpurii ale unei astfel de specializări în perioada de după 1815, un ofițer rus la 1830 era încă un gentleman prin excelență, pentru care serviciul militar era o marcă importantă al statutului său nobiliar, și nu neapărat sursa principală de autodefinire.

Încă de la abolirea serviciului obligatoriu de stat din 1762, de către țarul Petru al III-lea, nobilii ruși rareori și-au dedicat întreaga viață armatei. Ei își luau adesea concedii prelungite sau pensionări anticipate pentru a se dedica unor cariere alternative sau vieții private. Acest lucru a contribuit la dezvoltarea

activităților culturale și, în cele din urmă, a condus la producerea fenomenului caracteristic rusesc al inteligenței⁸. Chiar și fără a se pensiona anticipat, un nobil rus era potențial mai mult decât un simplu militar. În această perioadă, serviciul militar încă nu necesita cunoștințe foarte specializate și lăsa ofițerilor suficient de mult timp liber. În timp ce unii se dedicau jocului de cărți, cailor și desfrâului, alții s-au folosit de acest lucru pentru a compensa deficiențele educației lor inițiale⁹.

Ultimul președinte plenipotențiar al Divanurilor aparținea acestei din urmă categorii. În timpul tinereții sale, Kiseleff primise o educație acceptabilă de la un tutore francez, completată la scurt timp de integrarea sa în corpul ofițeresc al unui regiment de elită – Regimentul de Cavalerie al Gărzii imperiale*. Pentru Kiseleff, campaniile europene ale armatei ruse din anii 1813 și 1814 au servit ca substitut pentru lungile călătorii prin Europa care se ofereau tinerilor aristocrați, la fel cum a fost cazul pentru mulți alți tineri nobili ruși din generația sa. Ca aghiotant al țarului Alexandru I, a urmat armata rusă în Polonia, Prusia, spațiul german și Franța înainte de a merge la Viena în timpul Congresului de pace. În timp ce era încadrat la cartierul general al Armatei a 2-a din Tulcin**, Kiseleff a citit mult despre istoria antică și cea modernă și despre filosofia politică¹⁰.

Pompiliu Eliade***, unul dintre primii istorici români ai Moldovei și ai Țării Românești sub administrația provizorie

---

* Regimentul de Cavalerie al Gărzii Imperiale fusese întemeiat la 7 martie 1721 (n. tr.).

** Tulcin este un oraș în estul Ucrainei de azi (n. tr.).

*** Pompiliu Eliade (1869–1914), istoric literar și profesor de limba franceză la Facultatea de litere din București. A fost directorul Teatrului Național în perioada 1908–1911 și deputat din partea Partidului Național Liberal din 1907, făcând parte din Consiliul permanent al Ministerului

rusă din perioada 1828–1834, a văzut în Kiseleff un reprezentant al generației ruse de la 1812. În opinia lui Eliade, dornici de un așezământ politic mai liberal la ei acasă, acești oameni au căutat să elaboreze un astfel de așezământ în altă parte și au tratat Principatele ca pe un „laborator social”¹¹.

Mărturie a popularității lui Kiseleff printre români, caracterizarea făcută de Eliade ultimului președinte plenipotențiar este în mare parte greșită. Kiseleff a abordat autorii iluminiști dintr-o perspectivă conservatoare, influențat de *Tableau des révolutions du système politique de l'Europe depuis le XVe siècle* (1804) a lui Friedrich Ancillon*, care a constituit prima sa incursiune în istorie și filosofie politică. În același timp, în niciun moment din timpul guvernării sale în Moldova și în Țara Românească, Kiseleff n-a văzut în Principatele reformate un model politic pentru Imperiul Rus.

Autoritatea slabă și venală a domnitorilor cu greu putea atrage pe cineva convins de superioritatea unui regim autocratic care ar putea folosi puterea nelimitată pentru a raționaliza instituțiile politice și sociale. În urma revoluțiilor europene din anii 1820 și 1821 din statele italiene, Spania și Portugalia, a revoltei decembriștilor și a revoltei poloneze din perioada 1830–1831, Kiseleff probabil că a considerat vociferările boierilor pentru reprezentarea lor politică drept un obstacol în

---

Cultelor și Instrucțiunii Publice, membru corespondent al Academiei Române (21 mai 1912) (n. tr.).

* Friedrich Ancillon (1767–1837), istoric și om politic prusac. Din 1810 a fost preceptor al viitorului rege al Prusiei, Frederic Wilhelm al IV-lea (1795–1861). În ultimii cinci ani ai vieții a fost ministru de externe al Prusiei, calitate în care a sprijinit ideile politice conservatoare ale cancelarului Austriei, Metternich. Lucrarea la care se referă autorul a determinat alegerea lui ca membru al Academiei de Științe din Berlin (n. tr.).

calea unor astfel de reforme (deși a avut grijă să nu reacționeze exagerat, în maniera lui Jeltuhin)¹².

Nici bariera culturală nu trebuie subestimată. Spre deosebire de nobilimea vest-europeană sau central-europeană, boierii moldoveni și munteni nu puteau servi drept modele pentru ofițerii ruși, din cauza caracterului lor categoric non-militar și a cramponării lor de veșmintele, obiceiurile și modurile de gândire „orientale”.

În orice caz, răspândirea practicilor culturale a mers în direcția opusă: ofițerii ruși din perioadele 1806–1812 și 1828–1829 i-au învățat pe boieri și pe soțiile lor să joace cărți și să danseze și i-au ajutat să-și îmbunătățească pronunția franceză. În multe privințe, Kiseleff însuși a fost un model pentru elita munteană, în măsura în care unii dintre ei l-au imaginat drept viitor domnitor¹³.

Kiseleff nu putea vedea Țara Românească și Moldova ca pe un laborator în sens politic. În același timp, este posibil ca Principatele să fi jucat acest rol în ceea ce privește relațiile dintre țărani și boieri. Domnitorii fanarioți au abolit iobăgia la mijlocul secolului al XVIII-lea și au încercat să fixeze obligațiile de muncă ale țărănimii și să renunțe la impozitele pe pământ. Atitudinea de bază a lui Kiseleff față de problema țărănească și prima lui experiență importantă în acest domeniu au precedat numirea sa în Moldova și în Țara Românească.

Viitorul președinte plenipotențiar a recunoscut necesitatea abolirii iobăgiei în Rusia încă din 1816, când a efectuat o inspecție a Basarabiei și a Noii Rusii la ordinul țarului Alexandru I. Observarea de către Kiseleff a relațiilor boier-țăran din provinciile habsburgice în anii 1814 și 1815 l-au făcut să susțină emanciparea personală a țăranilor, combinată cu precizarea prin lege a obligațiilor lor față de proprietarii de pământ.

În anii '20, Kiseleff a avut șansa de a aplica aceste principii pe moșiile soției sale din gubernia Kiev. În acest moment, a venit cu ideea de a preciza cuantumul obligațiilor de muncă țărănească și a impozitului în inventarele similare cu *patenta robotei*, introduse în provinciile habsburgice de către Maria Tereza și Iosif al II-lea.

Kiseleff a întruchipat o combinație foarte caracteristică de pricepere militară, diplomatică și administrativă, care a fost adesea cerută și altor reprezentanți ai țarului Nicolae I (de exemplu, A.F. Orlov, A.S. Menșikov și V.A. Perovski). Experiența pe care Kiseleff a obținut-o ca președinte plenipotențiar al Divanurilor a contribuit la evoluția spectaculoasă a carierei sale, mai întâi ca „șef de stat-major al afacerilor țărănești” al lui Nicolae I și ministru al Domeniilor de Stat la sfârșitul anilor '30 și în anii '40, iar apoi ca ambasador rus în Franța în perioada 1856–1862. Calitățile care-l deosebeau pe Kiseleff de ceilalți „birocați luminați” ai domniei lui Nicolae I (precum M.M. Speranski, D. Bludov și S.S. Uvarov) îi câștigaseră anterior respectul boierilor moldoveni și munteni, fiind un factor important în succesul relativ al reformelor promovate de Rusia în Principate.

Opoziția boierească față de Regulamentele Organice

La sosirea sa în București la 14 noiembrie 1829, Kiseleff i-a anunțat pe boierii din Divan că era conștient de abuzurile din administrația internă din timpul războiului. La fel ca Bagration cu aproximativ 20 de ani mai devreme, noul președinte plenipotențiar a atribuit aceste abuzuri slujbașilor autohtoni, mai degrabă decât armatei ruse sau administrației provizorii. Potrivit lui Kiseleff, „departe de a fi împovărătoare,

prezența unei armate n-ar putea decât să îmbogățească o țară în care mita este condamnată public și în care onoarea de a fi de folos patriei depășește urmărirea avantajelor personale”. Kiseleff a avertizat Divanul că administrația sa va urmări „binele comun al țării, mai degrabă decât orice interese particulare” și i-a chemat pe boieri să i se alăture în eforturile de reformă, care aveau ca scop „revigorarea moravurilor și a spiritului public al țării”¹⁴.

În pofida bucuriei cu care Divanul Țării Românești a primit acest mesaj, Kiseleff a trebuit curând să se confrunte cu rezistența boierească față de diferite aspecte ale reformelor pe care trebuia să le implementeze. Primele manifestări ale acestei opoziții au venit din partea celor care fuseseră însărcinați cu elaborarea proiectelor de regulament. Marii boieri din comitetul de reformă s-au opus ferm planului autorităților ruse de a introduce o taxă funciară și de a-i supune pe boieri impozitelor indirecte (taxe de timbru)¹⁵. Neputând sau nedorind să lupte împotriva acestei opoziții, Minciaki l-a sfătuit pe Kiseleff să cedeze în această privință, pe motiv că boierii acceptaseră deja abolirea sistemului scutelnicilor și scutirea lor de taxe vamale, care constituia o altă formă de impozitare indirectă. Mai mult, membrii comitetului au susținut că actualele obligații de muncă ale țăranilor corespundeau volumului de muncă pe care țăranii trebuiau să-l efectueze pentru proprietari în conformitate cu legislația veche. Ei au mai susținut și că zilele de lucru erau mai degrabă entități concrete decât abstracte¹⁶.

La rândul său, Kiseleff a insistat să se ofere cea mai clară definiție posibilă a unei zile de lucru. El a admis chiar posibilitatea dublării numărului lor dacă ar reflecta timpul real necesar pentru a efectua munca în cauză și dacă ar exista o reducere a numărului altor corvezi pe care țăranii le efectuaseră până

acum. În opinia lui Kiseleff, abolirea scutelnicilor nu justifica o creștere a obligațiilor personale ale țăranilor față de proprietari. Pe de altă parte, Kiseleff a acceptat cererea boierească de despăgubire pentru desființarea scutelnicilor. El a propus o creștere a lefurilor boierilor care ocupau funcții oficiale și a oferit indemnizații pe viață pentru cei care nu mai erau în serviciu activ. În rest, legislația privind boierii și țăranii trebuia să fie „bazată pe drepturi și obligații reciproce, precum și pe principiile justiției, care singură putea asigura stabilitatea legilor și a noului regulament”¹⁷.

Pe lângă rezistența în cadrul comisiei față de anumite aspecte ale reformelor propuse, perioada elaborării Regulamentelor Organice a fost caracterizată și de alte manifestări ale atitudinilor de opoziție. În Țara Românească, opoziția s-a grupat în jurul mitropolitului Grigorie*. Spre deosebire de predecesorul său din perioada 1808–1812 (Gavriil Bănulescu-Bodoni), Grigorie a refuzat să sprijine măsurile sanitare implementate de autoritățile ruse și s-a opus încercării acestora de a pretinde o parte din veniturile bisericii pentru vistieria publică¹⁸. Drept răspuns, Pahlen, primul președinte plenipotențiar, l-a suspendat temporar pe Grigorie și l-a înlocuit cu Neofit al Râmnicului**, un episcop mai cooperant¹⁹. În pofida cererilor

---

* Grigorie al IV-lea Dascălul, pe numele de mirean Gheorghe Miculescu (1765–1834). Ierarh român, a fost chemat de domnitorul Grigore Dimitrie Ghica să ocupe scaunul mitropolitan în 1823. La 21 mai 2006, Biserica Ortodoxă Română l-a trecut în rândul sfinților, fiind prăznuit la 22 iunie (n. tr.).

** Neofit al II-lea al Râmnicului, pe numele de mirean Neofit Gianoglu (1787–1850). Ierarh român, la 18 aprilie 1824 a fost ales episcop al Râmnicului, iar după moartea lui Grigorie al IV-lea a fost numit episcop vicar al Mitropoliei Ungro-Vlahiei. Desemnat mitropolit la 29 iunie 1840. În iunie 1848, revoluționarii din Țara Românească, pentru a nu da naștere unor interpretări denaturate

de a se permite revenirea mitropolitului, Kiseleff a insistat asupra continuării exilului său, deoarece „entuziasmul patriotic” al lui Grigorie ar putea avea o „influență ostilă asupra Adunărilor Obștești”²⁰.

Această măsură era cu atât mai necesară cu cât „indivizii rău-intenționați erau deja ocupați cu influențarea opiniei publice (*s'occupent déjà à travailler les esprits*) pentru a forma o opoziție și a paraliza succesul reformelor administrative din Principate”²¹. Potrivit lui Kiseleff, boierii care au cerut eliberarea lui Grigorie au fost cei care au încercat să comită abuzuri și s-au opus introducerii noului Regulament. În plus, ei au înaintat și o petiție, protestând împotriva tainei în care a fost redactat Regulamentul, pe care Kiseleff a respins-o fără discuții²². În timp ce Kiseleff era în favoarea înlocuirii oficiale a lui Grigorie, Diebici se temea că amestecul direct al Rusiei în afacerile Bisericii Ortodoxe Răsăritene ar putea produce o reacție ostilă în rândul populației locale²³. Ca urmare, suspendarea lui Grigorie va dura până la sfârșitul negocierilor cu otomanii și aprobarea de către Poartă a Regulamentului Organic²⁴.

Represiunile împotriva boierilor moldoveni de frunte s-au limitat la exilarea lui Iordache și Nicolae Rosetti-Roznovanu, pe care Mihail Sturdza i-a denunțat lui Jeltuhin ca trădători. Din exil, tatăl lui Roznovanu a apelat la Diebici, care a înaintat scrisoarea sa de susținere Ministerului rus al Afacerilor Externe,

---

și tendențioase din partea puterii suzerane (Imperiul Otoman), l-au ales pe mitropolitul Neofit ca președinte al Guvernului Provizoriu. După înăbușirea Revoluției de la 1848, Neofit a solicitat (în calitate sa de mitropolit) restabilirea ordinii și i-a dezavuat pe clericii care se implicaseră fățiș în acțiuni revoluționare. La 27 iulie 1849, mitropolitul Nifon s-a retras din scaun și a decedat în anul următor, la 14 ianuarie 1850, fiind înmormântat la Catedrala patriarhală din București (n. tr.).

împreună cu o petiție a mitropolitului moldovean Veniamin Costache și a unui număr de boieri moldoveni²⁵. Nesselrode se temea că exilul lui Roznovanu ar putea apărea ca o încălcare a prevederilor tratatului de la Adrianopol privind amnistia reciprocă și ar oferi Porții un pretext pentru a cere propriile scutiri de la această clauză. Având în vedere influența și popularitatea lui Roznovanu, vicecancelarul s-a întrebat și dacă prelungirea exilului său nu va dăuna intereselor rusești odată ce Principatele își vor relua administrația obișnuită²⁶. La rândul lui, Kiseleff s-a opus ferm participării lui Roznovanu la deliberările Adunării Generale sau la alegerile domnitorului. Potrivit președintelui plenipotențiar, o revizuire a unei decizii care a fost deja luată ar fi „extrem de dăunătoare (*prejudiciable*) influenței noastre viitoare asupra administrației unei provincii a cărei boierime va fi cu atât mai dificil de controlat în doi sau trei ani, ca o consecință naturală a tratatului de pace de la Adrianopol”²⁷.

Într-adevăr, în anii care au urmat, boierii moldoveni i-au provocat probleme lui Kiseleff. Începute în anii '20, tensiunile dintre boierii conservatori și cei radicali au continuat sub ocupația rusă. Boierii mai mici nu erau de acord să fie excluși de la elaborarea Regulamentului, iar absența oricăror publicații oficiale despre activitatea secțiunii moldovene a comitetului de la București le-a sporit și mai mult furia. Deoarece comitetul includea doar boieri de prim rang, numeroși boieri moldoveni mijlocii și mici au început curând să vadă activitățile sale drept un complot aristocratic care urmărea excluderea lor din viața politică. Cele mai sumbre temeri ale lor au fost confirmate atunci când membrii secției moldovene a comitetului au dezvăluit conținutul regulamentului propus²⁸.

Potrivit agentului lui Kiseleff, Liprandi, Mihail Sturdza, Iordache Catargiu și Costache Conachi știau bine că prevederile

Regulamentelor ar zădărnici aspirațiile boierilor mai mici. În același timp, fiecare dintre acești mari boieri urmărea să devină domnitor și trebuia să obțină suficiente voturi de la micii boieri ai viitoarei Adunări Elective Extraordinaire²⁹. În consecință, Sturdza, Catargiu și Conachi au acuzat faptul că proiectele de statut sunt opera consulului rus și au susținut că participarea lor a fost redusă la simpla redactare a textului³⁰. Micii boieri și-au exprimat nemulțumirea față de prevederile regulamentului printr-o serie de petiții adresate președintelui plenipotențiar. O analiză a limbajului politic al acestor petiții aruncă o lumină asupra caracterului opoziției boierești din perioada 1828–1834.

În iunie 1830, unul dintre purtătorii de cuvânt ai micilor boieri, Vasile Pogor, s-a plâns lui Kiseleff că mai multe familii importante au uzurpat privilegiile care inițial aparținuseră întregii clase boierești³¹. În mod special, Pogor a protestat împotriva unei definiții restrictive a boierilor de primă clasă introdusă de membrii Comitetului de Reforme în proiectul de statut, rezultatul fiind că „toți ceilalți sunt înjosiți și disprețuiți până la punctul de a fi retrogradați la nivelul de notabilități districtuale”³². El a mai criticat faptul că marea majoritate a boierilor au fost excluși din Adunările Obștești și nu mai au niciun cuvânt de spus în afacerile publice. Mai presus de toate, Pogor a deplâns faptul că regulamentul proiectat recunoștea statutul nobiliar ereditar doar al boierilor din primele cinci ranguri, „ceea ce este extraordinar de nedrept și nu are precedent în constituțiile vreunui popor civilizată (*des peuples policés*)”³³. Mai mult, Pogor și-a demonstrat și disponibilitatea de a îmbrățișa un nou așezământ, „complet independent de toate legile și obiceiurile străvechi”. Totuși, „un pact de acest fel, destinat unui popor liber, trebuia să fie încheiat cu acordul

tuturor diferitelor clase”. Potrivit lui Pogor, interesele mai multor indivizi nu trebuiau să „compromită armonia generală, singura care poate garanta un echilibru just al intereselor în cadrul unei națiuni”³⁴.

Pogor a subliniat că acordarea titlurilor boierești a fost o practică permanentă încă de la începutul secolului al XVIII-lea. *Hatt-i sherif*-urile din 1802 și 1827 au confirmat dreptul domnitorilor de a numi oameni de rând în funcții publice și, astfel, de a le acorda un titlu boieresc. Potrivit lui Pogor, chiar și promovarea grecilor de către domnitorii fanarioți demonstra că, de fapt, calitățile personale – mai degrabă decât boieria și proprietatea – constituiau baza reală a ridicării la rang de boier. Ioniță Sandu Sturdza continuase ceea ce era o practică uzuală și, în plus, a avut meritul de a-i promova pe autohtonii din Principate. Pogor a susținut că, pentru a apăra statutul boieresc, trebuie excluși doar indivizii particulari care se făcuseră de rușine, nu întreaga masă de boieri. El a mai cerut și o întoarcere la principiul din secolul al XVIII-lea, conform căruia titlul persoanei indica funcția publică pe care aceasta o deținea³⁵.

Scrisoarea lui Pogor către Kiseleff a fost însoțită de o petiție din partea a 38 de persoane, care denunțau încercarea mai multor familii de a-și consolida privilegiile și de a-i marginaliza pe restul boierilor³⁶. Autorii au cerut ca titlurile boierești conferite odată strămoșilor lor să fie recunoscute ca ereditare³⁷. Petiționarii s-au mai plâns de faptul că viitorul Regulament îi excludea din Divanuri, precum și din viitoarea Adunare Obștească. Ei susțineau că includerea doar a unui număr limitat de boieri de prim rang în Divanul Domnesc era o practică recentă care a încălcat tradiția moldovenească și a reflectat dorința domnitorilor de a transforma Divanul într-un instrument obedient al puterii lor arbitrar³⁸. Același lucru era

valabil și pentru Adunarea Obștească, din care inițial făceau parte toți boierii țării și care abia de curând fusese limitată la câțiva aleși. Chiar și după ce această tendință abuzivă a devenit evidentă, domnitorul a trebuit să convoace o Adunare mai largă pentru a delibera asupra problemelor importante, ceea ce necesita aprobare din partea Imperiului Otoman³⁹. Petiționarii i-au cerut lui Kiseleff să supravegheze activitățile membrilor actuali ai Divanului, precum și să-i informeze despre modul de formare a Adunării Obștești⁴⁰.

În plus, taina în care se desfășurau lucrările și lipsa publicității au devenit țintele criticilor boierilor din județul Putna, care au subliniat că membrii comitetului n-au prezentat roadele muncii lor pentru o examinare generală înainte de a fi trimise la Sankt Petersburg⁴¹.

Împreună cu cererile care reflectau interesele reale ale boierilor mijlocii și mici, petițiile conțineau argumente care ar fi putut rezona cu autoritățile provizorii ruse. Pentru a contracara încercările marilor boieri de a monopoliza toată puterea, petiționarii au amintit de statutele basarabene din 1818 și 1828, care acordau aceleași drepturi și privilegii tuturor nobililor din regiune, indiferent de rangurile pe care le dețineau înainte de 1812⁴². La fel ca la începutul anilor '20, autonomia basarabeană oferea un model pentru boierii „radicali” din Principatul vecin. Petiționarii au reiterat și retorica răspunsului țarului Alexandru I către viceregele basarabean Bahmetiev, care și-a exprimat îngrijorarea pentru bunăstarea întregului popor moldovean. În acest sens, petiționarii au criticat decizia comisiei de a dubla numărul zilelor de muncă pe care țăranii moldoveni le datorau proprietarilor de pământuri⁴³.

Primind petițiile boierești la Iași în vara anului 1830, Kiseleff le-a înaintat lui Minciaki, care plecase la Sankt Petersburg

împreună cu Alexandru Villara, Mihail Sturdza și Gheorghe Asachi pentru a prezenta proiectele statutului unei comisii speciale convocate de Ministerul rus de Externe⁴⁴. Marii boieri membri ai comisiei – Villara și Sturdza – n-au ratat ocazia de a-i denunța autorităților ruse pe petiționarii moldoveni⁴⁵. Eforturile lor au fost deosebit de eficiente în acest moment cu totul special: petițiile au ajuns la Ministerul rus de Externe la scurtă vreme după Revoluția din iulie 1830 de la Paris*. Ca urmare, Ministerul de Externe a respins plângerile boierilor mai mici ca manifestări ale „spiritului de opoziție nefondată”⁴⁶. În curând, boierii mai mici au aflat că proiectul Regulamentului a fost aprobat de minister cu puține modificări, ceea ce a stimulat o nouă rundă de activități de opoziție.

Afacerea Antioh Sion și consecințele ei

La sfârșitul anului 1830, relațiile dintre Rusia și elitele din Moldova și din Țara Românească au fost afectate de revolta poloneză din noiembrie. După ce a început ca un complot al tinerilor ofițeri polonezi de a-l asasina pe comandantul suprem al armatei poloneze, marele duce Constantin, revolta a cuprins, în cele din urmă, întregul regat al Poloniei și părți din zonele de frontieră vestice și avea să fie înăbușită, cu mari eforturi, abia în luna septembrie a anului următor de către ruși. Prima reacție a lui Kiseleff la aflarea veștilor despre revoltă a constat în criticarea „utopiilor creștine și filantropice” ale țarului Alexandru I. După ce a readus Europa la granițele sale din

---

* Este vorba de revoluția din zilele de 27, 28 și 29 iulie 1830 de la Paris, „Les Trois Glorieuses”, prin care a fost înlăturat regele Carol al X-lea de Bourbon, fiind înlocuit de Ludovic-Filip de Orléans (1830–1848), care a instaurat regimul parlamentar (n. tr.).

Unul dintre obiectivele politicii externe a Rusiei de la începutul secolului al XIX-lea a fost transformarea Moldovei și a Țării Românești, din vasali otomani, în zonă-tampon controlabilă și în rampă de lansare pentru viitoarele operații militare împotriva Constantinopolului. *Rusia și Țările Române* descrie interesele divergente și cooperarea complicată dintre oficialitățile ruse și elitele celor două Principate între 1812 și 1834, o perioadă-cheie pentru Țările Române.

Printr-o cercetare meticuloasă a planurilor și a memorandumurilor alcătuite de administratorii ruși și de elita românească, Victor Taki prezintă modul în care clasa conducătoare a celor două Principate s-a folosit de rivalitatea ruso-otomană pentru a-și păstra și a-și extinde autonomia tradițională. Izvorâte din interacțiunea cu reprezentanții țarului, reformele instituționale cuprinzătoare au consolidat statalitatea teritorială în zona Dunării de Jos, oferind cadrul pentru realizarea viitorului stat național român.

Deși politica rusă a avut la bază interesul propriu și o bună parte a societății românești manifesta o rusofobie vădită, această perioadă tulbură a contribuit, totuși, într-un mod semnificativ la apariția României moderne, câteva decenii mai târziu.

Recomandat de:

Historia

Parteneri media:

**OBSERVATOR
CULTURAL**

ISBN: 978-606-088-687-7

9 786060 886877

www.edituracorint.ro